

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie

Zprávy, jubilea, historie

Pokroky matematiky, fyziky a astronomie, Vol. 9 (1964), No. 1, 49--51

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/137886>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1964

Institute of Mathematics of the Academy of Sciences of the Czech Republic provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This paper has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://project.dml.cz>

ZPRÁVY, JUBILEA, HISTORIE

KONFERENCE O MATEMATICKÝCH METODÁCH V EKONOMII

Ve dnech 16.—19. září uspořádala Jednota československých matematiků a fyziků konferenci o matematických metodách v ekonomii v učebním středisku ministerstva školství a kultury na Richtrových boudách v Peci pod Sněžkou. Kromě 54 československých pracovníků se jí účastnilo i 8 zahraničních pracovníků v aplikacích matematiky v ekonomii a to: A. EMPACHER (Polsko), M. K. GAVURIN (SSSR), W. HEYDE (NDR), L. KOVÁCS (Maďarsko), B. KREKÓ (Maďarsko), T. LIPTÁK (Maďarsko), A. PRÉKOPA (Maďarsko), G. WINTGEN (NDR).

Konference byla v tomto rozsahu a se zahraniční účastí první tohoto druhu u nás. Účastnili se jí jednak ekonomové, jednak matematici, zčásti zaměřeni k výpočetní technice na samočinných počítačích. Hlavním úkolem zde bylo, aby se pracovníci těchto směrů navzájem informovali o svých výsledcích a problémech a aby navázali těsnější spolupráci, a to jak v domácím, tak popřípadě i v mezinárodním měřítku.

Bylo předneseno 6 přednášek a 15 sdělení z aplikací matematiky v ekonomii. Většina referátů se týkala různých typů úloh lineárního programování, a to z teoretického i výpočetního hlediska. Poměrně málo referátů se vztahovalo k analýze makroekonomických modelů.

Názvy přednesených přednášek a sdělení:

Přednášky:

- J. ABRHAM (ČSSR): Některé úlohy konvexního programování.
- J. BOUŠKA (ČSSR): O metodě řešení tzv. dopravní úlohy lineárního programování.
- J. HABR (ČSSR): Aplikace metod lineárního programování v ekonomické praxi.
- A. LAŠČIAK (ČSSR): Sovietské metody lineárneho programovania. Iteratívna metóda Bulavského.
- T. LIPTÁK (MLR): Dvoustupňové programování.
- J. ŽÁČKOVÁ (ČSSR): Stochastické lineární programování.

Sdělení:

- M. ČERNÝ (ČSSR): Problém obchodního cestujícího.
- M. FIEDLER (ČSSR): O jedné metodě inverze leontěvovských matic.
- T. GAJARSKÝ (ČSSR): Riešenie nutričného problému simplexovou metódou lineárneho programovania.
- M. K. GAVURIN (SSSR): O apriorním odhadu dědičné chyby v úlohách matematického programování.
- V. HAVEL (ČSSR): O povrchových závislostech mezi materiálními náklady.
- J. KAŠKA, M. PÍŠEK (ČSSR): Optimalizace poměrové funkce.
- B. KORDA (ČSSR): Rozmísťovací problémy.
- L. KOVÁCS (MLR): O jedné metodě nelineárního programování.
- R. LANGHAMMER (ČSSR): Některé zkušenosti s řešením dopravního problému na samočinném počítači Ural 2.
- M. MAŇAS (ČSSR): Zobecňení gradientní metody nelineárního programování.
- V. NEKOLOVÁ (ČSSR): Poznatky z riešenia zadaných úloh lineárneho programovania vyriešených na samočinnom číslicovom počítači ZRA-1.
- A. ROSA (ČSSR): Poznámky k problému mestskej dopravy.

J. SOJKA (ČSSR): Rovnomerný rozpis plánu pri vnútro podnikovom plánovaní.

J. VESELÝ (ČSSR): Praktické řešení úloh lineárního programování v oboru celých čísel užitím algoritmu Gomoryho.

G. WINTGEN (NDR): Užití lineárního programování v elektrotechnickém průmyslu.

Mimo to se konaly dvě diskuse o všeobecné problematice aplikací matematiky v ekonomii. V těchto diskusích byl jednak doplněn úvodní referát s. HABRA, v němž byl podán přehled o práci jednotlivých pracovišť v ČSSR v tomto oboru, jednak byly předneseny některé podněty, kterým směrem by se matematické metody v ekonomii měly zejména rozvíjet.

Miroslav Fiedler

K SEDMDESÁTINÁM PROF. JAROSLAVA JANKO

Prof. dr. Jaroslav JANKO, DrSc., vedoucí katedry matematické statistiky na matematicko-fyzikální fakultě Karlovy university v Praze, se dožil 3. prosince 1963 sedmdesátých narozenin.

S jeho jménem je neoddělitelně spjat celý rozvoj matematické statistiky v naší republice. Podílel se velmi aktivně na rozsáhlých aplikacích matematicko-statistických metod v pojistné matematice, pojišťovatelství, demografii, ekonomické statistice atd. mezi dvěma světovými válkami. Těžiště jeho celoživotního díla začíná rokem 1929, kdy se stal vysokoškolským učitelem. Pracuje jako obětavý učitel, jako neúnavný propagátor matematicko-statistických metod v nejrůznějších oblastech aplikací.

Vedle rozsáhlé řady studií, souborných článků a původních prací ve shora uvedené problematice vydal v r. 1937 vynikající knihu „Základy statistické indukce“, která byla napsána v intencích celkového tehdejšího, a jak se ukázalo, i budoucího zaměření a vývoje matematické statistiky ve světě. Kniha stála na úrovni současné teorie a aplikací tohoto zaměření a byla důstojným reprezentantem rozvoje a úrovně matematické statistiky v Československu.

V době fašistické okupace, kdy byla veškerá odborná a výchovná práce znemožněna, seznamovala se řada dnešních našich matematických statistiků s touto vědou ze dvou dílů knihy prof. Janko „Jak vytváří statistika obrazy světa a života“, vydaných v letech 1942 (I. díl) a 1944 (II. díl) Jednotou českých matematiků a fyziků v Praze jako 22. a 26. svazek sbírky „Cesta k vědě“. Pro její úspěch bylo uskutečněno druhé vydání v letech 1948–49.

Prudký rozmach zaznamenal vývoj teorie pravděpodobnosti a matematické statistiky, a to jak po stránce teoretické, tak i aplikační, po druhé světové válce díky především socialistické industrializaci a všem dalším progresivním tendencím, které přinášela naše lidově demokratická vlast rozvoji vědeckého bádání.

Prof. Janko jako vedoucí Ústavu pojistné matematiky a matematické statistiky se svým kolektivem mladých spolupracovníků vybudovali na bývalé Vysoké škole speciálních nauk na ČVUT v Praze jedno z hlavních středisek rozvoje matematické statistiky u nás. Byla zřízena samostatná specializace, jejíž hlavním zaměřením se staly aplikace teorie pravděpodobnosti a matematické statistiky na technické vědy.

Tendence zaměřené na snížení významu těchto věd, hraničící až s případným zrušením celé specializace v letech 1949–1953, byly překonány. Pozdější léta vývoje dala práci tohoto kolektivu plně za pravdu a po r. 1952, kdy bylo na matematicko-fyzikální fakultě KU zřízeno jednotné pracoviště v této oblasti bádání a výchovy, postupně zase nastal plný rozmach těchto tak důležitých partií matematiky.

V roce 1956 převzal prof. Janko vedení katedry matematické statistiky na matematicko-fyzikální fakultě po akademiku J. Novákovi. Funkci vedoucího katedry zastával prof. Janko až do svých sedmdesátí let.

Pod jeho vedením vyrostla celá řada vysoce kvalifikovaných odborníků, kteří jsou dnes zapojeni do vědecké, výzkumné či praktické práce v oblasti matematické statistiky a jejich aplikací na vysokých školách, výzkumných ústavech a jinde. Tím byla vytvořena široká základna pro efektivní

využití a uplatnění matematicko-statistických metod v naší vědě, technice a celém národním hospodářství.

V době po druhé světové válce vydal prof. Janko celou řadu skript, tabulek a napsal řadu nej-různějších pojednání. Rozsáhlé „Statistické tabulky“, vydané v r. 1958 v NČSAV, byly vyvrcholením jeho série tabulek. Vysokého hodnocení těmito tabulkám se dostalo i tím, že byly v r. 1961 vydány v SSSR jako jedny z nejlepších tabulek v této oblasti matematiky vůbec; u nás se připravuje jejich druhé rozšířené vydání.

Prof. Janko působil v řadě našich i zahraničních společností a po několik období byl akademickým funkcionářem. Ve všech svých funkcích vždy významně přispíval k řízení pedagogického a odborného života. V r. 1956 byl jmenován doktorem fyzikálně matematických věd.

Velké bezesporné zásluhy prof. Janko o zavedení, propagaci a rozvoj matematické statistiky v Československu a dlouholetá úspěšná činnost na vysokých školách zasluhují největšího uznání a budou jistě celou budoucí historií matematické statistiky v ČSSR po zásluze oceněny.

František Fabian

LOUIS DUNOYER

1880—1963

V uplynulých dnech proběhla v odborném tisku zpráva o smrti významného francouzského fyzika, nestora v oboru fyziky nízkých tlaků a molekulárních svazků, prof. Lousie DUNOYERA.

Prof. DUNOYEROVI se jako synovi a vnukovi vysokoškolských profesorů dostalo všestranného vzdělání; svou vědeckou dráhu začal u Langevina na Collège de France. Věnoval se problému kompenzace kompasu, která je nezbytná při jeho užití v celokovových lodích; problém úspěšně vyřešil a jeho práce byla svého času technicky využívána nejen v lodích, ale i v letadlech (letadlo, v němž přeletěl Lindberg Atlantik, mělo na palubě kompas podle Dunoyera). Později se Dunoyer začal zabývat fotoelektrickým jevem zejména u alkalických kovů. V laboratoři paní Curiové, kam přešel ještě před první světovou válkou, se věnoval přípravě tenkých vrstev kovů. V souvislosti s touto prací vypracoval jako první metodiku molekulárních svazků (tehdy zvaných „molekulární paprsky“), jež měla velký význam pro ověření důsledků kinetické teorie plynů a současně byla i objevem techniky vypařování látek ve vysokém vakuu a jejich kondenzace v tenkých vrstvách.

Prof. Dunoyer se v souvislosti s prací s molekulárními svazky dostal do styku s vakuovou technikou. Jeho laboratoř byla své doby vedoucí v oboru vakuové techniky. Své zkušenosti zpracoval v díle *La technique du Vide* (Paříž 1924), jež je nejstarším souborným dílem tohoto oboru. Problematice molekulárních svazků a nízkých tlaků zůstal věrný až do smrti. Poslední svou práci týkající se molekulárních svazků sodíku publikoval ve svých 76 letech a ještě před pěti lety na prvním mezinárodním kongresu vakuové fyziky v Namuru (Belgie) přednášel o moderních problémech kinetické teorie plynů.

Prof. Dunoyer se věnoval vedle své práce vědecké a pedagogické na stoličce fyzikální chemie na fakultě věd (přírodních) Sorbony též práci organizační; byl dlouholetým funkcionářem francouzské vědecké společnosti pro vakuovou techniku (SFITV).

Libor Pátý

Parabolická anténa pro milimetrové vlny

byla postavena pro radioastronomické účely na universitě v Texasu. Má průměr 5 m, bude pracovat na vlnových délkách 30—2 mm a bude sloužit k výzkumu atmosfér a povrchů Měsíce a planet. Vzhledem k pološifce svazku rovné 1 miliradiánu může anténa rozlišit na povrchu Měsíce oblasti o průměru rovném desetiné průměru Měsíce.

Ivan Soudek